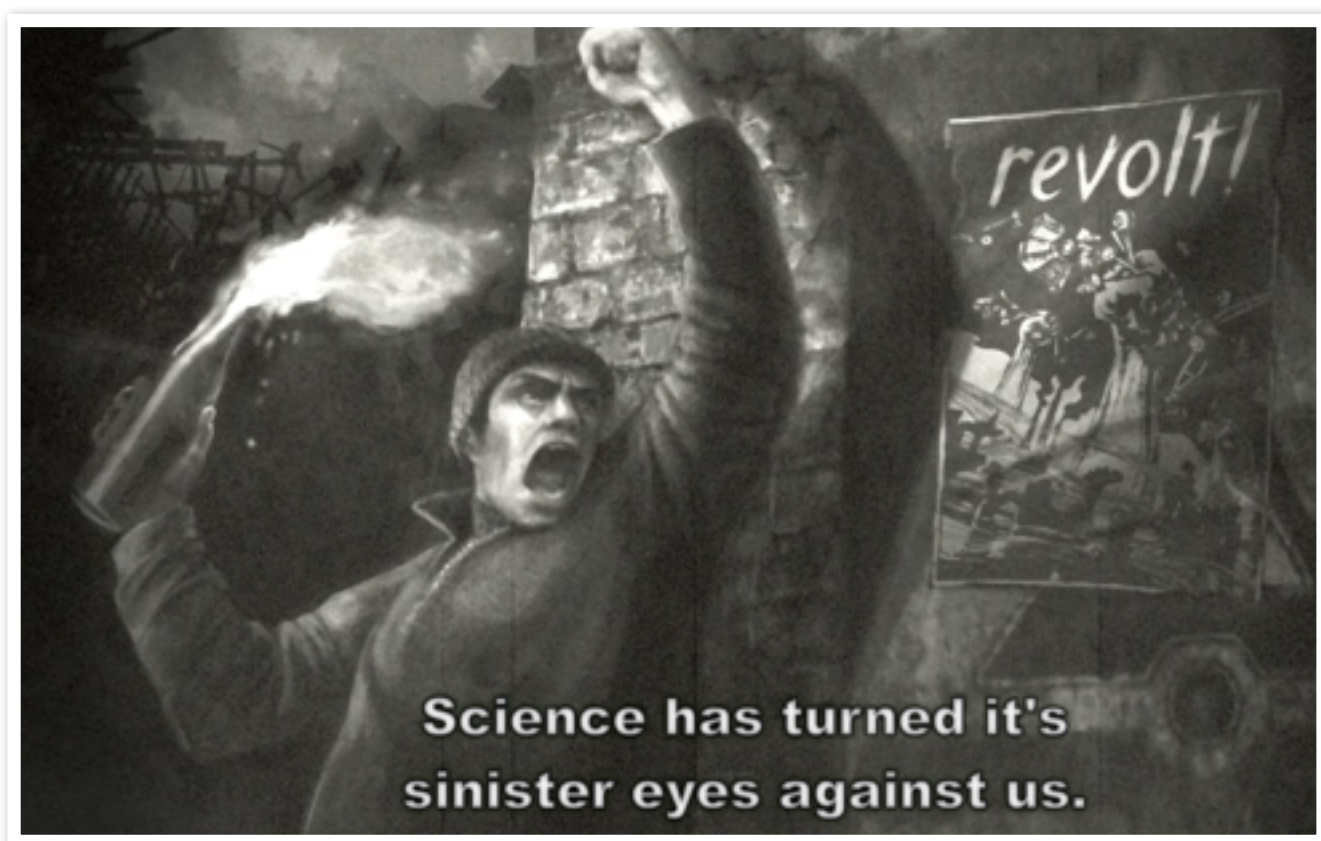

Superstició-Ficció

Enric Plaza

Imatge i subtítols del film "9".

A les acaballes de l'any 2009 hem trobat aigua a la Lluna, però això no sembla gaire interessant al món mediàtic on vivim, per la qual cosa la notícia més esbombada aquest dies és que el món s'acaba el 2012!

Efectivament, ja sé que "2012" és només una pel·lícula, i que les "notícies" són sobre una ficció i no una realitat, però els *media*, en el seu continu bombardeig, fa que hi hagi centenars de nens que escriguin a la NASA preguntant si el món s'acaba. Algú es passa de la ratlla quan, sigui per aconseguir beneficis o audiència (que són beneficis), la distinció entre realitat i ficció, entre ciència i superstició, s'esborra de manera interessada i deliberada.

Quan els *media* i els propietaris de la "propietat intel·lectual" (que deu ser allò propi de l'intel·lecte) fan *lobby* a tot el món per canviar i allargassar les lleis de copyright de la manera que els interessa a ells; quan fan una campanya contra Internet i els seus partidaris tot argumentant que Internet és plena de rumors, mentides i informacions no contrastades; que potser aquestes empreses compleixen el contracte social, de publicar contingut ver i vàlid? O bé es dediquen a propagar mitges veritats, falsedats i supersticions?

Car el cas de la pel·lícula “2012” és molt clarificador de l’estat actual d’aquest problema. Els productors de la pel·lícula han creat llocs web amb continguts científicament falsos i invàlids, però escrits i publicats com si es tractessin de llocs web reals amb continguts científics. El fet que, en lletra petita, a alguna pàgina web es digui que és una web de la pel·lícula “2012,” no fa que aquesta estratègia sigui moralment o civilment acceptable.

Els “*media* legítims” s’apunten sens més pudor a propagar la por i la superstició. Desenes de documentals sobre “la fi del món al 2012” han estat produïts, rodats i emesos, entre ells per History Channel, Discovery Channel, National Geographic Channel. Canals que no són de ciència ficció, pel que jo sé. Sembla que tot s’hi val si la virolla sona.

La premissa de “2012” és que la Terra és destruïda per uns “neutrinos mutants,” una excusa com una altra per aprofitar la superstició-ficció que han generat els medis i les editores amb dotzenes de

llibres sobre aquest fi del món pronosticat pels sacerdots-astrolegs dels asteques o maies (i, també, pel que sembla pel sempre eficaç Nostradamus). Sembla que no hi ha lloc per la ciència en el panorama cultural-mediàtic: sento quests dies per la ràdio que el Corte Inglés fa la presentació d’un llibre sobre la fi del món el 2012 escrit per un “investigador” (no es diu què investiga ni a quina institució pertany, així que és publicitat “no enganyosa”). Podeu trobar a Amazon dotzenes de llibres de “no ficció” publicats per emèrites editorials explicant la fi del món el 2012; explicant que ve el Planeta X, que ho han predit els maies, o que “ascendirem” a “pla superior.” Tot fet per “empreses respectables” que ningú no denuncia com irresponsables i enganyívols; si algú s’atrevis a denunciar-ho seria aviat acusat de “fonamentalista” de la ciència i la raó, com ja es fa dels anomenats (per la l’opinió publicada) “nous ateus” Richard Dawkins i Daniel Dennet. Tot *ha de ser* relatiu, els científics no poden arrogar-se cap posició d’autoritat per damunt de qualsevol altre: els *shamans* poden saber coses que la nostra ciència no pot ni somniar. Tothom pot escriure el que vulgui però, des de quan no s’hi val criticar?

El missatge dins la pel·lícula “2012” rebla el clau: no només els científics no han pogut predir la fi del món (qui podria predir que “mutés” la constitució bàsica de la matèria? Els “místics” és clar), sinó que són incapaçs de fer res de profit. No saben predir quan començaran els moviments de les plaques tectòniques, ni el nou diluvi universal que inunda la terra; no saben fer bé res!

La ciència i la tecnologia són les culpables de tots els nostres mals, i la “resposta” la tenen els místics, car (deixeu de llegir si no voleu saber el final) els protagonistes se salven pujant a la nova “arca de Noè” que sura sobre les aigües que cobreixen la Terra. Segurament, els protagonistes seran més feliços a un món post-diluvi, quan baixi l’aigua i Jehovà faci lluir l’Arc de Sant Martí com a símbol de la Nova-Nova Aliança,

sense Internet ni científics, i amb un futur tant brillant a la nova Edat del Bronze com el que va tenir el primer Noè¹.

Ciència sens ànima

És clar doncs, que la ciència és perversa. Una altra pel·lícula de Superstició-Ficció ens explica ben clarament la raó: la ciència, per ser racional, no té *ànima*. Aquesta pel·lícula és “9,” un film d’animació (però no infantil) on un personatge (anomenat “el Científic”) crea un humanoide mecànic i li explica com la humanitat, per perseguir la ciència i la tecnologia s’ha “condemnat.” Tot seguit “el Científic” *dona vida* a l’humanoide amb un *talismà!* Aquest humanoide és un robot anomenat “9”, i d’altres robots (com el seus amics “2” i “6”) visiten un món post-apocalíptic que l’espectador pot gaudir la resta del film. Shane Acker, director i guionista, s’embarca en un conte metafísic on exposa la seva visió de “la vida” i el món². Així, l’ànima humana existeix però és diferent del cos i de l’intel·lecte. Els robots, per tal com són mecànics,

tenen només intel·lecte racional, cosa que els fa inherentment malvats i de poc fiar.

Al principi semblaria que la pel·lícula reprèn el tema clàssic de ciència-ficció que és la revolta dels robots contra els humans. Aquest revolta és usualment un combat llibertari, que pot acabar bé o malament pels humans, on els robots lluiten per assolir un nou estatus social, contra l’explotació i a favor d’uns drets nous i de la seva dignitat. Una metàfora clàssica de la lluita dels obrers, de les dones, dels colonitzats, contra els seus amos i albirant una nova reestructuració de la societat. Res més lluny del film “9,” on el conflicte s’ha degut a que els robots *no tenen ànima* (vegeu la Caixa 1).

Resulta que l’intel·lecte humà es pot descarregar i copiar com un *software* qualsevol, però no pas l’ànima, que no és ni un substància, ni un procés o un patró que segueixi les lleis físiques: és una cosa sobrenatural (no com l’intel·lecte que “només” és *software*³). És més, l’ànima es descomponible en “trossos” –això no és nou, tant els antics egipcis come xinesos creien que un humà tenien diverses ànimes. El que és nou

aquí és el fet que aquests trossos d’ànima es poden transferir a objectes inanimats i aquests “cobren vida” amb l’ajut de l’alquímia (o si més no, d’uns símbols alquímics que fan servir al film). Finalment, les ànimes

¹ Per sort, els rics i els poderosos, precedent de tot el món, que han pagat el bitllet a les “noves arques” per salvar la pell s’adonen a l’últim moment que no s’han endut obrers que treballin per ells i deixen entrar els treballadors xinesos de les drassanes on construïen les arques; per tal com els rics i els poderosos tendeixen a ser vells, endevineu qui heretarà la Terra?

² Quan la pel·lícula explica la història abans de l’apocalipsi s’ens presenta el “dolent” com un dictador d’aspecte pseudo-hitleria, però es veu que la culpa no és del poble que aclama o accepta un dictador sinó de la ciència i els científics, que deuen haver desnaturalitzat el món. Com diu una frase “La ciència ha girat el seu lleig esguard contra noslatres”.

³ L’ànima no és pot copiar; aquesta “propietat intel·lectual” deu estar protegida per sistema de copyright més ferm que els que coneixem avui per avui.

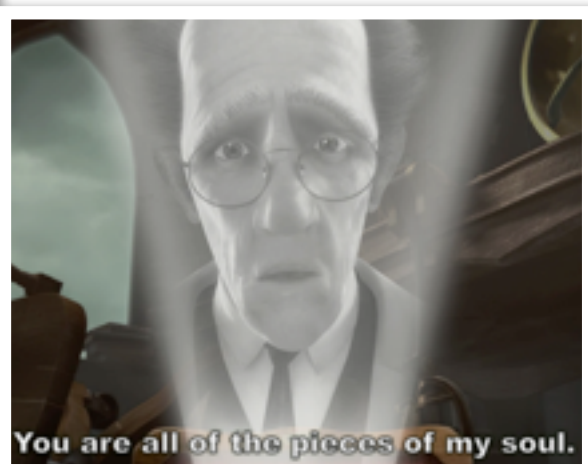
esmicolades o vaporitzades poden crear ... micro-organismes unicel·lulars! És a dir, es crea vida material del no-res, car l'ànima com hem vist no era d'aquest món.

Heus aquí com una pel·lícula explica l'origen de la vida, la natura de l'esperit humà, els destí catastròfic de la humanitat, les aspiracions místiques dels futurs robots, i no aconsegueix encertar cap concepte que tingui versemblança no ja científica sinó de sentit comú. Podeu dir-me: "Ei! Només és un conte, només és ficció!" Aquest és el problema! Fa Superstició-Ficció en lloc de Ciència-Ficció i ho hem d'acceptar. També hem d'acceptar el vitalisme, com a segle XIX? El vitalisme era el dogma que existia un "élan vital" per raó de qual els organismes vivents no podien explicar-se com processos bioquímics. Shane Acker recupera una doctrina decimonònica, a la qual ningú no dona suport, la unifica amb la idea d'ànima, tot plegat per demostrar què? Que ciència i racionalitat són l'arrel de tots els mals, semblaria, i que la "vida" és l'esperit immaterial que els pobres robots enyoren.

Si la ciència no és més que un "relat" entre d'altres "relats" com diu la filosofia post-moderna, com poder distingir entre *relat-realitat* i *relat-ficció*? La meua ciència és la teua superstició i els ateus són tan fonamentalistes com els integristes religiosos. Tot s'hi val. Millor per tant la superstició, que explota les pors més esteses i antigues, i fa més beneficis. Al capdavant el món s'acaba aviat, el 2012 com ja deia Nostradamus, i la culpa la tenen els científics nuclears i transgènics. O eren els programadors de robots? Tinc els "relats" creuats!

Enric Plaza < enric@iia.csic.es >

CAIXA 1: El Científic, en una gravació, explica el problema de crear una Intel·ligència Artificial: "The machine was born purely of my intellect. Which I now know, was not enough. My creation was hopelessly flawed and indeed dangerous. It lacked a human soul and could easily be corrupted by those who controlled it." [La Màquina va néixer únicament del meu intel·lecte. Ara sé que no és suficient. La meua creació era completament defectuosa i àdhuc perillosa. Li mancava una ànima humana i així va ser fàcilment corrompuda pels qui la controlaven.]

Imatge i subtítols del film "9".